

ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ 2017-2021:

Η ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Του Πέτρου Τασσιού

- Διεθνολόγος με ειδίκευση στην αμερικανική εξωτερική πολιτική -

ΛΙΜΑΝΙΑ

Η στρατηγική σχέση στην άμυνα και στην ενέργεια είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών. Τα λιμάνια είναι πρωταρχικής σημασίας για τον σκοπό αυτόν και ιεραρχούνται ως τρίτος τομέας στις προτεραιότητες της αμερικανικής πολιτικής αναφορικά με τις επενδύσεις στην Ελλάδα. Οι σύγχρονες λιμενικές εγκαταστάσεις αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι για την πραγμάτωση του σχεδιασμού στους δύο τομείς που ήδη αναλύθηκαν.

Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης είναι το σημείο αναφοράς λόγω της γεωγραφικής του θέσης. Πέραν του ότι μπορεί να επιτηρήσει την είσοδο και την έξοδο των πλοίων στα τουρκικά στενά, συνδέεται άμεσα με την Εγνατία οδό και με τον σιδηροδρομικό άξονα προς Θεσσαλονίκη, αλλά και προς τα τουρκικά και βουλγαρικά σύνορα. Οι νέες οδικές και σιδηροδρομικές οδοί συνδέουν την Αλεξανδρούπολη με τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας (Βάρνα και Μπουργκάς), με τη Βουλγαρία να αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους συμμάχους των ΗΠΑ στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Με την Αλεξανδρούπολη σε απόσταση μόλις 44 χλμ. από τα τουρκικά σύνορα, η γεωγραφική της εγγύτητα της δίνει συγκριτικό πλεονέκτημα εφόσον οι σχέσεις Άγκυρας - Ουάσιγκτον βρίσκονται στο ναδίρ, λόγω της επιλογής της πρώτης να συστρατευθεί με Ρωσία και Κίνα, ώστε να αναδειχθεί σε ευρασιατική περιφερειακή δύναμη ερχόμενη σε μετωπική σύγκρουση συμφερόντων με τις ΗΠΑ.

Η Αλεξανδρούπολη προστίθεται ως νέο λιμάνι για τον μεσογειακό στόλο του Αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού: ναυτική βάση και κόμβος για επιχειρήσεις στα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο. Οι καλές συγκοινωνιακές συνδέσεις προέκριναν καθοριστικά την επιλογή αυτή, αφού προσφέρει δυνατότητα εξυπηρέτησης συνδυσασμένων μεταφορών με τέσσερα μέσα: θαλάσσιων, οδικών, σιδηροδρομικών και ενσέρων. Ο αμερικανικός στρατός στην Ευρώπη έχει ήδη επενδύσει 2,3 εκατομμύρια δολάρια για τη μετακίνηση της βυθισμένης βυθοκόρου «Ολγα» από το λιμάνι⁵². Η ελληνική πλευρά έχει προ-

Η Ελλάδα είναι από τις χώρες που τηρούν ανελλιπώς τη συμμαχική δέσμευση το 2% του ΑΕΠ να κατευθύνεται στις αμυντικές δαπάνες, όπως συμφωνήθηκε στη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στο Κάρντιφ (4-5 Σεπτεμβρίου 2014). Οι ΗΠΑ ενθαρρύνουν την ελληνική ηγεσία να συνεχίσει να εργάζεται προς την κατεύθυνση της διάθεσης του 20%, τουλάχιστον, των αμυντικών της δαπανών για την αγορά εξοπλισμού.

χωρήσει στην επέκταση του λιμανιού τα τελευταία χρόνια με νέες προβλήτες, δεξαμενές και πύργους, ώστε μεγάλα φορτηγά πλοία να μπορούν να ελλιμενίζονται.

Η αμερικανική ναυτική και αεροπορική βάση αναδεικνύει το ρόλο της Αλεξανδρούπολης στην πολιτική του ΝΑΤΟ και των ΗΠΑ στην περιοχή. Πέρα από τη στρατιωτική σημασία, το λιμάνι θα αποτελεί ενεργειακό κόμβο λόγω του σταθμού διακίνησης υδρογονοποιημένου φυσικού αερίου, της γειτνίασής του με τον Διαδριατικό Αγωγό Φυσικού Αερίου (TAP), την οδευση του κάθετου συνδετήριου αγωγού Ελλάδας - Βουλγαρίας (IGB), ενώ υπάρχει προοπτική μεταφοράς φυσικού αερίου στη Σερβία.

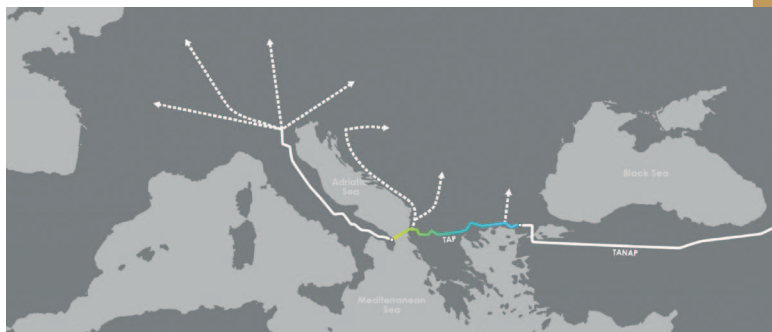
Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης βρίσκεται σε διαδικασία ιδιωτικοποίησης μέσω του ΤΑΙΠΕΔ για την πώληση του 67% του Οργανισμού Λιμένος Αλεξανδρούπολης (ΟΛΑ), με το αμερικανικό ενδιαφέρον να εκδηλώνεται μέσω δύο επενδυτικών σχημάτων τα οποία έχουν περάσει στο δεύτερο στάδιο του διαγωνισμού:

Quintana Infrastructure & Development: ιδιωτική εταιρεία επενδύσεων και διαχείρισης εταιρειών με έδρα το Τέξας, που επικεντρώνεται στους τομείς των ενεργειακών υποδομών, υποδομών δεδομένων και τεχνολογίας, βιομηχανικής αγοράς και διαχείρισης πόρων, συ-

μπεριλαμβανομένων θαλάσσιων λιμένων και τερματικών, καθώς και μεταφοράς και επεξεργασίας φυσικών πόρων.

Koivonπραξία International Port Investments: απαρτίζεται από τις εταιρείες Black Summit Financial Group, Euroports, EFA Group και ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ. Η Black Summit Financial Group είναι αμερικανική επενδυτική εταιρεία που παρέχει ανεξάρτητες χρηματοοικονομικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες καθώς και υπηρεσίες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, με επίκεντρο τη διατήρηση και την ανάπτυξη της περιουσίας των πελατών της με βάση το προφίλ κινδύνου και τους επενδυτικούς τους στόχους, μέσα από κατάλληλες επενδυτικές στρατηγικές.

Καθίσταται ζωτικής σημασίας για τις ΗΠΑ λόγω της χρήσης μέρους των υποδομών του λιμένα από τις αμερικανικές Ένοπλες Δυνάμεις στο πλαίσιο της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας και της εισαγωγής αμερικανικού φυσικού αερίου, το οποίο θα τροφοδοτεί την Ευρώπη. Η Ελλάδα αποτελεί εισαγωγέα φυσικού αερίου από τις ΗΠΑ από το 2019 με την επέκταση του τερματικού σταθμού της Ρεβυθούσας και την εξαγορά της Δημόσιας Επιχείρησης Φυσικού Αερίου (ΔΕΦΑ) από τη Μυτιληναίος Group. Η Αλεξανδρούπολη επιστεγάζει τη γεωστρατηγική και γεωοικονομική σύζευξη των δύο χωρών. Η ΕΛ-

Ο αγωγός TAP (και, γενικότερα, ο Νότιος Διάδρομος Αερίου) είναι μέρος του ευρύτερου ανταγωνισμού ΗΠΑ και Ρωσίας για τον έλεγχο των οδών μεταφοράς ενέργειας της Ευρασίας, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο Λευκός Οίκος συνδέει την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια με την προώθηση των αμερικανικών εθνικών συμφερόντων και με την προώθηση της διαφοροποίησης των πηγών εφοδιασμού της γηραιάς ηπείρου από την Κασπία.

λάδα αναβαθμίζεται αμυντικά και ενεργειακά με τον νέο ρόλο που αποκτά η Θράκη. Οι ΗΠΑ επεκτείνουν την επιρροή τους στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και κλείνουν διόδους διείσδυσης της Ρωσίας αλλά και της Κίνας στην περιοχή.

Ανάλογο ενδιαφέρον έχει εκδηλωθεί και για την Καβάλα. Η Υπόγεια Αποθήκη Φυσικού Αερίου (UGS) αποτελεί νέο έργο που θα αντικαταστήσει το σχεδόν εξαντλημένο κοιτάσμα φυσικού αερίου «Νότια Καβάλα» (Πρίνος, Βόρειος Πρίνος και Έφιλον). Η λειτουργία της συγκεκριμένης υποδομής θα αποτελεί έναν ακόμη ενεργειακό κόμβο στην Ελλάδα. Η διαχείριση του κοιτάσματος στον κόλπο της Καβάλας γίνεται από την Energean Oil and Gas, μεγαλύτερος μέτοχος της οποίας είναι το αμερικανικό επενδυτικό κεφάλαιο Third Point LLC. Σύμφωνα με τον προκαταρκτικό σχεδιασμό του έργου, η χωρητικότητα της υπόγειας αποθήκης εκτιμάται περίπου στο 1 δις κυβικά μέτρα, η οποία θα ενισχύει την ενεργειακή ασφάλεια σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ολοκλήρωση του έργου σε συνδυασμό με τον τερματικό σταθμό στη Ρεβυθούσα και τον FSRU στην Αλεξανδρούπολη μετατρέπουν την Ελλάδα σε κέντρο φυσικού αερίου. Υπάρχουν τρεις ενδιαφερόμενοι για τη λειτουργία του: η China Machinery Engineering Co. Ltd. (CMEC) - Mison Group, Energean Oil and Gas, η Ενεργειακή Αιγαίου Ανώνυμη Εταιρεία Έρευνας και Παραγωγής Υδρογονανθράκων και η ΔΕΣΦΑ - ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ.

Επιπλέον για το λιμάνι «Φίλιππος Β'» στην Καβάλα, το οποίο είναι κι αυτό προς ιδιωτικοποίηση μέσω ΤΑΙΠΕΔ, έχουν εκ-

δηλώσει επενδυτικό ενδιαφέρον η Black Summit Financial Group που συμμετέχει στο ίδιο κοινοπρακτικό σχήμα με αυτό της Αλεξανδρούπολης, καθώς και η τεξανή Quintana Infrastructure and Development.

Η σπουδαιότητα που έχουν για τις ΗΠΑ η Καβάλα και η Αλεξανδρούπολη αποδεικνύεται από τις επισκέψεις Αμερικανών αξιωματούχων μεταξύ του 2018 και του 2020. Συγκεκριμένα, την Καβάλα επισκέφθηκε ο Μαρκ Μεντζες, υφυπουργός Ενέργειας των ΗΠΑ (10 Σεπτεμβρίου 2018) και ο Φράνσις Φάνον, υφυπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ (29 Οκτωβρίου 2020). Στην Αλεξανδρούπολη είχαν παρουσία η γενική πρόξενος των ΗΠΑ στη Θεσσαλονίκη Ελιζαμπεθ Λι και ο Ντέιβιντ Μπέργκερ, επιτετραμμένος στην πρεσβεία των ΗΠΑ στην Αθήνα (19 Οκτωβρίου 2020), ενώ με αφορμή τον εορτασμό των 150 χρόνων από τη λειτουργία του λιμανιού παραβρέθηκε ο Τζέφρι Πάιατ, Αμερικανός πρέσβης στην Ελλάδα (23 Ιουλίου 2020). Τα δύο λιμάνια αποτελούν θεματικές στην ατζέντα του Στρατηγικού Διαλόγου Ελλάδας - ΗΠΑ, μέσω της οποίας παρακολουθούνται οι εξελίξεις⁵³.

Επιπλέον η Quintana Infrastructure and Development συμμετέχει στον διαγωνισμό για την πώληση του 67% του Οργανισμού Λιμένος Ηγουμενίτσας (ΟΛΗΓ), για τον οποίο έχει εκδηλωθεί ενδιαφέρον συνολικά από εννέα ομίλους. Από την Ηγουμενίτσα περνάει όλη η επιβατική κίνηση της Αδριατικής, αποτελώντας αναγνωρισμένο κόμβο του Θαλάσσιου Διαδρόμου της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η ιδιωτικοποίηση των λιμανιών Βόλου και Ηρακλείου είναι επίσης υπό εξέταση από τα αμερικανικά

επενδυτικά σχήματα.

Τέλος, για τη στρατιωτική βάση της Σούδας, όπου βρίσκεται το μεγαλύτερο βαθύν υδάτων λιμάνι στη Μεσόγειο και το μοναδικό μεταξύ του Νόρφολκ και του Ινδικού Ωκεανού, έχουν εγκριθεί επενδύσεις 47,8 εκατομμυρίων δολαρίων. Η προς υλοποίηση προκυμαία θα επιτρέψει τον ελλιμενισμό πλοίου που μεταφέρει πυρηνικά όπλα, δίνοντας το πλεονέκτημα της ασφάλειας σε ναυτικές προσεγγίσεις ενώ μπορεί να εξελιχθεί σε ενδιάμεσο ανεφοδιαστικό σταθμό πολεμικών συμμαχικών πλοίων, καθώς και σε ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη του ΝΑΤΟ.

ΝΑΥΠΗΓΕΙΑ

Η ελληνική ναυπηγική βιομηχανία αποτελεί τον πρώτο τομέα στον οποίο τα αποτελέσματα των επενδύσεων των ΗΠΑ είναι ορατά.

Η αρχική συνέργεια έγινε με το Νεώριο της Σύρου, το οποίο βρισκόταν σε παρακμή έως το 2018, όταν επαναλειτούργησε η ONEX A.E. του Πάνου Ξενοκώστα με αμερικανικά κεφάλαια. Η παρουσία του Τζέφρι Πάιατ, Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα, στα επίσημα εγκαίνια (4 Δεκεμβρίου 2019) σηματοδότησε την ανανέωση της ελληνοαμερικανικής οικονομικής συνεργασίας. Στην ομιλία του ο Τζέφρι Πάιατ υπογράμμισε ότι τα ναυπηγεία είναι πλέον σε ανταγωνιστική θέση να διεκδικήσουν ναυπηγοεπισκευαστικά έργα από το αμερικανικό πολεμικό ναυτικό. Τα ναυπηγεία ONEX λειτουργούν κερδοφόρα για τρίτη συνεχόμενη χρονιά με συνολικές επενδύσεις 28 εκατομμυρίων ευρώ έως το 2020, ενώ για το 2021 προβλέπεται η δαπάνη επι-

ΑΦΙΕΡΩΜΑ-ΜΕΡΟΣ Β'

πλέον 35 εκατομμυρίων ευρώ με στόχο την αναβάθμιση, συντήρηση και ανακατασκευή υπάρχουσών υποδομών. Εκτός από την υποδομή για τα ποντοπόρα πλοία, τα ναυπηγεία έχουν τη δυνατότητα επισκευής και κατασκευής όλων των ναυτικών πλατφορμών του ΝΑΤΟ καλύπτοντας τις ανάγκες του στόλου του Ελληνικού Ναυτικού, των ΗΠΑ και των συμμαχικών δυνάμεων που βρίσκονται στην Ανατολική Μεσόγειο. Συγκεκριμένα, το Νεώριο της Σύρου έχει την ικανότητα ναυπήγησης στρατιωτικών προτύπων, δίνοντας τη δυνατότητα ελλιμενισμού αντιτορπιλικών, πυραυλακάτων, καταδρομικών, φρεγατών, περιπολικών, υποβρυχίων, ναρκαλιευτικών και ταχύπλων σκαφών. Σε αυτό το πλαίσιο έχει πιστοποιηθεί για τη διενέργεια επισκευών σε πολεμικά σκάφη του 6ου Αμερικανικού Στόλου.

Τα Ναυπηγεία Ελευσίνας ήταν στην ίδια μη βιώσιμη κατάσταση με αυτό της Σύρου (πριν την εξαγορά του) και υπολειπόμενα. Πλέον είναι σε διαδικασία εξυγίανσης με την ONEX να έχει αποκτήσει το 52,93% της ιδιοκτησίας από τον όμιλο Νίκου Ταβουλάρη, που ήλεγχε τη μητρική των ναυπηγείων Νεώριων Α.Ε. Ο επενδυτικός όμιλος επιδιώκει την εφαρμογή του ίδιου επιτυχημένου μοντέλου με αυτό της Σύρου. Η ολοκλήρωση της αλλαγής του ιδιοκτησιακού καθεστώτος περνάει από την απόφαση αναφορικά με την εφαρμογή του άρθρου 106β του Πτωχευτικού Κώδικα. Η ONEX αναμένεται να επενδύσει περισσότερα από 500 εκατομμύρια ευρώ

σε βάθος εικοσιπενταετίας για τη διάσωση και ανάπτυξη των Ναυπηγείων Ελευσίνας. Τα 300 εκατομμύρια ευρώ αφορούν την εξυπηρέτηση χρεών και τα 200 εκατομμύρια ευρώ τις αναγκαίες επενδύσεις εκσυγχρονισμού. Στα συγκεκριμένα ναυπηγεία έχουν κατασκευαστεί πλοία του ελληνικού στόλου, το «ΠΓΕ Προμηθεύς» και 7 σύγχρονες πυραυλάκατοι. Οι ΗΠΑ δείχνοντας ενδιαφέρον να αποκτήσουν τον έλεγχο των ναυπηγείων παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις. Η επίσκεψη των υψηλόβαθμων κρατικών αξιωματούχων Άνταμ Μπόιλερ, διευθύνοντα συμβούλου του International Development Finance Corporation, της Κίμπερλι Ριντ, προέδρου της αμερικανικής τράπεζας εισαγωγών-εξαγωγών, της Μπόβι Γκλιγκ, υποδιευθύντριας της αμερικανικής υπηρεσίας διεθνούς ανάπτυξης, και του Μάθιου Ζάις, αναπληρωτή υπουργού Ενέργειας των ΗΠΑ, στις εγκαταστάσεις των ναυπηγείων (21 Σεπτεμβρίου 2020) συνοδεύει του Τζέφρι Πάιατ, Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα, και των Άδωνη Γεωργιάδη, υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, και Νίκου Παπαθανάση, υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, συμβολίζει τη δέσμευση των ΗΠΑ για την ανασύσταση του ναυπηγοεπισκευαστικού κλάδου στην Ελλάδα.

Τέλος, τα Ναυπηγεία Σκαρμαγκαλά, που αποτελούν το μεγαλύτερο ναυπηγείο της χώρας αλλά και ολόκληρης της Ανατολικής Μεσογείου, από το 2018 τελούν υπό εξυγίανση και βρίσκονται σε καθεστώς ει-

δικής διαχείρισης μέχρι να περάσουν σε νέο ιδιοκτησιακό καθεστώς. Ο διαγωνισμός που έγινε για το στρατιωτικό κομμάτι (11 Δεκεμβρίου 2020) κρίθηκε άγονος, αφού οι προσφορές από την Pyletech Shipyards και την ONEX ήταν 15,1 εκατομμύρια ευρώ και 1 εκατομμύριο ευρώ αντίστοιχα, πολύ κατώτερες δηλαδή από το αναμενόμενο. Η προσφορά της τελευταίας ήταν μη ανταγωνιστική και συμβολικού χαρακτήρα, ώστε να έχει τη δυνατότητα παρακολούθησης και επέμβασης στη διαδικασία. Σε αντίθεση με τα δύο άλλα ναυπηγεία, στα Ελληνικά Ναυπηγεία Α.Ε. η κατάσταση είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη. Στο δεύτερο διαγωνισμό (7 Ιουλίου 2021), που προκηρύχθηκε από την Εταιρεία Ακινήτων του Δημοσίου, πλειοδότησε η Miling Enterprises συμφερόντων του εφοπλιστή Γιώργου Προκοπίου προσφέροντας συνολικό τίμημα 62,5 εκατομμυρίων ευρώ, χωρίς τη συμμετοχή του αμερικανικού παράγοντα αυτή τη φορά. Η μεταβίβαση αναμένεται να ολοκληρωθεί ως το τέλος του έτους οπότε και θα έχουν επιλυθεί εκκρεμότητες και οφειλές προηγούμενων ιδιοκτησιών που διασφαλίζουν την βιωσιμότητα του επιχειρηματικού πλάνου.

Οι αμερικανικών συμφερόντων επενδύσεις στα ναυπηγεία έχουν διπλό στόχο. Πρώτος στόχος είναι η αντιστάθμιση της σημαντικής παρουσίας της Κίνας, η οποία μετά την αγορά του Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ) επιθυμεί να επεκταθεί περαιτέρω στον ναυπηγοεπισκευαστικό κλάδο⁵⁴. Το ενδιαφέρον αποτυπώθηκε στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας για το Νεώριο της Σύρου και τα Ναυπηγεία Ελευσίνας. Μάλιστα, ο Τζόου Σιάο Λί, πρέσβης της Κίνας, επισκέφθηκε τα τελευταία συνοδευόμενος από τον πρόεδρο του κινεζικού ναυπηγικού ομίλου Φουτζιέν Τζάο Τσίν (21 Αυγούστου 2014). Η COSCO κατέχει το 51% του ΟΛΠ, ενώ εκκρεμεί η μεταβίβαση ποσοστού 16% υπό την προϋπόθεση της ολοκλήρωσης ενός κύκλου σημαντικών επενδύσεων⁵⁵. Η ελληνική κυβέρνηση σταθμίζει εάν θα πρέπει σε αυτή τη φάση να αναβαθμίσει ακόμα περισσότερο την παρουσία της Κίνας σε ένα τόσο καίριο στρατηγικό σημείο. Σύμφωνα με σχετική γνωμοδότηση της Ρυθμιστικής Αρχής Λιμένων, η COSCO δεν μπορεί να αποκτήσει ναυπηγείο. Οι ΗΠΑ επιθυμούν να βάλουν φραγμό στην αναβάθμιση της κινεζικής παρουσίας. Ο ανταγωνισμός ΗΠΑ - Κίνας στην Ελλάδα είναι εμφανής, με την Ουάσι-

Με σκοπό την ανάπτυξη των θαλάσσιων κοιτασμάτων, μέσω παραχωρήσεων στην περιοχή του Ιονίου και της Κρήτης, το ελληνικό κράτος έχει παραχωρήσει δικαιώματα στην ExxonMobil, σε συνεργασία με την TOTAL και τα ΕΛΠΕ, για τη διεξαγωγή υπεράκτιων ερευνών.

Για το λιμάνι «Φίλιππος Β΄» στην Καβάλα, το οποίο είναι προς ιδιωτικοποίηση μέσω ΤΑΙ-ΠΕΔ, έχουν εκδηλώσει επενδυτικό ενδιαφέρον η Black Summit Financial Group και η τεξανή Quintana Infrastructure and Development.

γκτον να πιέζει την Ελλάδα για τη μη περαιτέρω επέκταση των οικονομικών σχέσεων με την ασιατική δύναμη⁵⁶. Από την άλλη για το Πεκίνο η Ελλάδα αποτελεί ένα μέσο προκειμένου να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη παρουσία στην Ευρώπη.

Δεύτερος στόχος της αμερικανικής ηγεμονίας στον εν λόγω κλάδο είναι η ενίσχυση της παρουσίας στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, το οποίο μέχρι στιγμής διαθέτει εγχώρια κατασκευής και ευρωπαϊκής σχεδίασης πλοία με κύριους προμηθευτές τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ολλανδία. Τα αμερικανικά προέλευσης πλοία αντιστοιχούν μόλις στο 4% του πολεμικού στόλου.

International Development Finance Corporation

Το παρεμβατικό οικονομικό εργαλείο για την εξυπηρέτηση του αμερικανικού σχεδιασμού στην περιοχή είναι η Διεθνής Επιχείρηση Οικονομικής Ανάπτυξης (International Development Finance Corporation-DFC). Πρόκειται για τη διεθνή επενδυτική τράπεζα των ΗΠΑ, που είναι ο κρατικός βραχίονας για σοβαρές επενδύσεις με γεωπολιτικό χαρακτήρα. Ιδρύθηκε το 2019 με στόχο τις αναπτυσσόμενες αγορές της Ασίας, της Λατινικής Αμερικής και της Αφρικής, όπου η Κίνα έχει διευρύνει σημαντικά την επιρροή της τα τελευταία χρόνια. Η DFC εστιάζει στην παγκόσμια ανάπτυξη, στην ενίσχυση της εξωτερικής πολιτικής αλλά και στην παραγωγή κερδών για τους Αμερικανούς φορολο-

γούμενους. Βάσει του καταστατικού της η τράπεζα μπορούσε να επενδύσει μόνο σε αναπτυσσόμενες χώρες. Λόγω του ότι η Ελλάδα ως αναπτυγμένη χώρα ήταν εκτός των δυνατοτήτων της, χρειάστηκε να γίνει τροποποίηση του καταστατικού από τη Γερουσία. Ο Έλληνας πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης είχε θέσει το θέμα επί τάπητος στη συνάντησή του με τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ στην Ουάσινγκτον (7 Ιανουαρίου 2020).

Την άνοιξη του ίδιου έτους η αμερικανική πρεσβεία στην Αθήνα κατάρτισε τη λίστα των έργων που θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν και αφορούν τους τομείς των κρίσιμων υποδομών και της ενέργειας. Τα έργα πρώτης γραμμής είναι τα Ναυπηγεία Ελευσίνας, η ιδιωτικοποίηση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης, ο σταθμός υγροποιημένου φυσικού αερίου στο ίδιο λιμάνι, ο υπόγειος αποθηκευτικός χώρος φυσικού αερίου και το λιμάνι της Καβάλας, καθώς και η ιδιωτικοποίηση της Εγνατίας οδού. Στη λίστα περιλαμβάνονται και πολλές άλλες επενδύσεις με μικρότερο όμως βαθμό ωριμότητας. Πρόκειται για εμβληματικές επενδύσεις που θα έχουν θετική επίπτωση τόσο στην εθνική οικονομία όσο και στη γεωπολιτική θέση της Ελλάδας. Η συμμετοχή των Άντονι Μπλίνκεν, υπουργού Εξωτερικών, και Τζάνετ Γέλεν, υπουργού Οικονομικών, φανερώνει την πολιτική εργαλειοποίηση της DFC για την επίτευξη των αμερικανικών στρατηγικών στόχων. Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο Τζέφρι Πάιατ, Αμερικανός πρέσβης στην Ελλά-

δα, «η DFC δημιουργήθηκε από το Κογκρέσο για να δώσει στην κυβέρνηση των ΗΠΑ ένα εργαλείο απέναντι στους μεγαλύτερους ανταγωνιστές μας και ιδίως για να δημιουργήσει μια εναλλακτική λύση στη διπλωματία του βιβλίου επιταγών, με την οποία η Κίνα και άλλοι έχουν εμπλακεί με μηχανισμούς όπως το έργο Belt and Road»⁵⁷.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Ισχυρές συνέργειες μεταξύ των δύο κρατών έχουν δημιουργηθεί και στον τεχνολογικό τομέα. Πρόκειται για εξελίξεις που δρομολογήθηκαν με αφετηρία το 2018. Εκείνη τη χρονιά οι ΗΠΑ υπήρξαν η τιμώμενη χώρα στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ). Οι ταχύτατες διεργασίες που ακολούθησαν οδήγησαν στην υπογραφή της επιστημονικής και τεχνολογικής συμφωνίας στη Θεσσαλονίκη (28 Σεπτεμβρίου 2020) από τον Άδωνη Γεωργιάδη, υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων της Ελλάδας, και τον Μάικ Πομπέο, υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ. Παρών ήταν και ο αρμόδιος Μάικλ Κράτσιος, ο οποίος διετέλεσε αναπληρωτής βοηθός του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ στο Γραφείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Λευκού Οίκου και υφυπουργός Άμυνας, Έρευνας και Μηχανικής. Στις δηλώσεις που ακολούθησαν σημείωσε τα εξής: «Για εμάς αυτή η συμφωνία αναδεικνύει τη δέσμευση και των δύο εθνών μας στην προαγωγή της επιστήμης και της τεχνολογίας, προς όφελος της ευημερίας των πολιτών μας, της οικονομίας του μέλλοντος και της ασφάλειας. Ανοίγει τον δρόμο για έναν αριθμό νέων επενδύσεων στην έρευνα και στην ανάπτυξη για ΣΔΙΤ και τεχνολογικές ανακαλύψεις και για τις δύο χώρες μας»⁵⁸.

Η συγκεκριμένη συμφωνία αντικαθιστά την προηγούμενη, που είχε υπογραφεί το 1980, περιλαμβάνοντας και πρόσθετες διατάξεις που προστατεύουν τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας των επιστημόνων και ερευνητών. Η συγκρότηση κοινής επιτροπής για τον συντονισμό και τη διευκόλυνση των δραστηριοτήτων συνεργασίας προσφέρει εξαιρετικά μεγάλες ευκαιρίες σε πολλά εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα.

Οι αμερικανικές τεχνολογικές επενδύσεις, σε πρώτη φάση στη Θεσσαλονίκη, σηματοδοτούν τη δυναμική που αναπτύσσεται ραγδαία αναφορικά με νέες συνεργ-

Με την πρόταση για την -σε επίπεδο σχεδιασμού ακόμα- φρεγάτα HF2 (ελληνική έκδοση της MMSC), στόχος της αμερικανικής πλευράς είναι η ενίσχυση της παρουσίας της στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, το οποίο μέχρι στιγμής διαθέτει εγχώριας κατασκευής και ευρωπαϊκής σχεδίασης πλοία με κύριους προμηθευτές τη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ολλανδία.

γασίες. Οι επενδύσεις των εταιρειών που δραστηριοποιούνται, αποτυπώνουν το εύρος της ανάπτυξης σε αυτόν τον τομέα.

Η Pfizer δημιούργησε δύο ψηφιακά κέντρα στα οποία απασχολούνται 500 εργαζόμενοι. Ο ισχυρός άντρας της αμερικανικής φαρμακευτικής Αλβέρτος Μπουρλά γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη και έτσι η πόλη είχε προβάδισμα στις διεθνείς επενδύσεις της εταιρείας. Ουσιαστικά η Pfizer καθιστά τη Θεσσαλονίκη παγκόσμιο κόμβο της τεχνητής νοημοσύνης και ανάλυσης δεδομένων. Η Cisco ίδρυσε ένα Διεθνές Κέντρο Ψηφιακού Μετασχηματισμού και Ψηφιακών Δεξιοτήτων σε συνδυασμό με τον Δήμο Θεσσαλονίκης και την κυβέρνηση υπό την αιγίδα του Γραφείου του Πρωθυπουργού. Τα πανεπιστήμια της Θεσσαλονίκης αποτελούν σοβαρό κίνητρο για τις εταιρείες τεχνολογίας ώστε να επενδύουν στην πόλη. Επίσης, η Cisco έχει ανακοινώσει την ίδρυση ενός δεύτερου κέντρου καινοτομίας στη Σύρο. Συνολικά οι επενδύσεις της για τα επόμενα πέντε χρόνια υπολογίζονται στα 10-12 εκατομμύρια ευρώ. Ακόμα μία εταιρεία, η Deloitte, επέλεξε τη Θεσσαλονίκη για τη δημιουργία του Alexander Competence Center. Πρόκειται για ένα πρότυπο κέντρο δημιουργίας τεχνολογίας, εκπαίδευσης και παραγωγικότητας, με έμφαση στις νέες τεχνολογίες και στην καινοτομία.

Η δραστηριοποίηση των παραπάνω

εταιρειών στους τομείς της έρευνας και καινοτομίας αναδεικνύει τη Θεσσαλονίκη σε κέντρο επιστήμης και τεχνολογίας. Προβλέπεται η εγκατάσταση και άλλων εταιρειών. Η πόλη έχει διευρυμένο ρόλο τόσο στον τομέα των μεταφορών (οδικές και σιδηροδρομικές) όσο και στον τομέα της ενέργειας αποτελώντας διακομιστικό κόμβο προς τα Βαλκάνια και την Κεντρική Ευρώπη⁵⁹.

Η δυναμική της συνεργασίας στον ψηφιακό τομέα επιβεβαιώνεται και από την επένδυση της Microsoft, η οποία με την υλοποίηση του κέντρου δεδομένων στην Αθήνα θα τοποθετήσει την Ελλάδα στην πρώτη γραμμή των ευρωπαϊκών υπηρεσιών cloud computing. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη επένδυση της αμερικανικής εταιρείας από τότε που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και υπολογίζεται να έχει οικονομικό όφελος πάνω από 1 δις ευρώ. Ταυτόχρονα η Microsoft έχει δεσμευτεί να εκπαιδεύσει 100.000 νέους σε ψηφιακές τεχνολογίες. Επιπρόσθετα εξαγόρασε την ελληνική εταιρεία Softomotive και θα ξεκινήσει ένα κέντρο αυτοματοποίησης ρομποτικών διαδικασιών στην Αθήνα. Η συγκεκριμένη εξαγορά αποτελεί μια από τις υψηλότερες που έχουν γίνει στον τομέα της τεχνολογίας στην Ελλάδα, καθώς το τμήμα υπολογίζεται να ξεπεράσει τα 100 εκατομμύρια ευρώ.

Στον χώρο της αποθήκευσης δεδομέ-

νων, η Amazon web services υπέγραψε Μνημόνιο Συνεργασίας με το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης για υποδομές και τεχνολογία cloud. Σύντομα θα ανοίξει το πρώτο γραφείο της στην Αθήνα και εξετάζει τη μεταφορά της κύριας δραστηριότητάς της στην Ελλάδα.

Η επίσης αμερικανική Digital Reality εξαγόρασε τη Lamda Hellix, το μεγαλύτερο χειριστή κέντρου δεδομένων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, δρομολογώντας επενδύσεις ύψους 400 εκατομμυρίων ευρώ. Η εισηγμένη στο Nasdaq Applied Materials απέκτησε την ελληνική start-up ThinkSilicon, με έδρα την Πάτρα, με εκτιμώμενο τμήμα πάνω από 30 εκατομμύρια ευρώ. Η Applied Materials απασχολεί 22 χιλιάδες εργαζομένους σε παγκόσμιο επίπεδο, έχοντας επενδύσει για το 2020 περίπου 2,1 δις ευρώ σε έρευνα και ανάπτυξη.

Οι αμερικανικές πολυεθνικές βλέπουν ευκαιρίες στην ελληνική αγορά και οι επενδύσεις από ιδιωτικά κεφάλαια θα συνεχιστούν στους τομείς της έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας. Οι δύο χώρες συνεργάστηκαν αποτελεσματικά στο διάστημα 2018-2020, στο οικονομικό και εμπορικό κομμάτι, καταφέροντας να υλοποιήσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα τον στόχο της ανάδειξης της Ελλάδας σε επιστημονικό και τεχνολογικό κέντρο της περιοχής.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΗΠΑ-ΕΛΛΑΔΑΣ

Η ανάλυση των πολυσχιδών σχέσεων στους τομείς υψηλής πολιτικής κατέδειξε τον στρατηγικό τους χαρακτήρα. Προϋπόθεση για την ύπαρξη στρατηγικής συνεργασίας είναι η οικονομία, η οποία ως βασικός συντελεστής ισχύος δεν αποτελεί εξαίρεση και στην υπό εξέταση περίπτωση.

Το επιστέγασμα της αναβαθμισμένης διμερούς συνεργασίας είναι η καθιέρωση του Στρατηγικού Διαλόγου ΗΠΑ - Ελλάδας. Εντασσόμενος σε θεσμικό πλαίσιο με υψηλό επιπέδου εκπροσώπηση από διαφορετικές υπηρεσίες των δύο χωρών αφορά τους ακόλουθους θεματικούς τομείς: περιφερειακή συνεργασία, άμυνα και ασφάλεια, επιβολή του νόμου και καταπολέμηση της τρομοκρατίας, εμπόριο και επενδύσεις, ενέργεια και επαφές μεταξύ κοινωνίας των πολιτών.

Ο Διάλογος πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στην Ουάσιγκτον (13 Δεκεμβρίου 2018) μεταξύ του Γιώργου Κατρούγκαλου, αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών, και του Γουές Μίτσελ, βοηθού υπουργού Εξωτερικών για Ευρωπαϊκές και Ευρασιατικές Υποθέσεις, με τη συμμετοχή του Μάικ Πομπέο, υπουργού Εξωτερικών, και Τζον Μπόλτον, συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας. Είχαν προηγηθεί οι επισκέψεις στην Ουάσιγκτον του πρωθυπουργού Αλέξη Τσίπρα (14 - 18 Οκτωβρίου 2017) ο οποίος συναντήθηκε με τον πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ και τον αντιπρόεδρο Μάικ Πενς, και του Νίκου Κοτζιά, υπουργού Εξωτερικών, (21 - 23 Μαΐου 2018) για επαφές με τον

Μάικ Πομπέο και τον Τζον Μπόλτον, δρομολογώντας τη νέα δυναμική στις ελληνοαμερικανικές σχέσεις.

Στον Πρώτο Στρατηγικό Διάλογο αναλύθηκαν ζητήματα που αφορούσαν τις έξι θεματικές. Ειδικότερα τα δύο μέρη επικεντρώθηκαν στις τριμερείς συνεργασίες και πολυμερείς πρωτοβουλίες υπό αμερικανική εποπτεία στην Ανατολική Μεσόγειο, στα κοινά περιφερειακά οφέλη στην οικονομία και ασφάλεια στα Βαλκάνια με επίκεντρο την ανάπτυξη των ενεργειακών υποδομών, στην επέκταση των πολύπλευρων αμυντικών διμερών σχέσεων, στη συνέχιση της συνεργασίας σε ζητήματα επιβολής του νόμου, της αντιτρομοκρατίας και της καταπολέμησης των παράνομων δραστηριοτήτων, στο άνοιγμα ενός νέου οικονομικού κεφαλαίου όπου οι ΗΠΑ θα υποστηρίξουν επενδυτικά την Ελλάδα ώστε η τελευταία να ενισχυθεί ως ενεργειακός, μεταφορικός και εμπορικός κόμβος, στην αγορά του αμερικανικού σχιστολιθικού αερίου, στους ενεργειακούς κόμβους και αγωγούς επί ελληνικού εδάφους καθώς και σε θέματα χαμηλής πολιτικής. Στις δηλώσεις που ακολούθησαν ο Ρόμπερτ Παλαντίνο, εκπρόσωπος του αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών, χαρακτήρισε την Ελλάδα ως «πυλώνα σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο και τα Βαλκάνια», ενώ ο Μάικ Πομπέο αναφέρθηκε στην «ιστορική πρόοδο», κάνοντας λόγο για την πιο σημαντική εξέλιξη των ελληνοαμερικανικών σχέσεων⁶⁰. Από την πλευρά του ο Έλληνας υπουργός χαρακτήρισε τον Στρατηγικό Διάλογο ως «ορόσημο» για τις σχέσεις

των δύο χωρών, οι οποίες έχουν μια ταύτιση στρατηγικών συμφερόντων⁶¹.

Το 2018 υπήρξε η καλύτερη χρονιά (ως τότε) στη σύγχρονη ιστορία των διμερών σχέσεων. Το ευρύ φάσμα συνεργασίας που διέπει τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις τέθηκε επί τάπητος και στον Δεύτερο Στρατηγικό Διάλογο Ελλάδας - ΗΠΑ, την έναρξη του οποίου εγκαινίασαν στην Αθήνα (7 Οκτωβρίου 2019) ο Νίκος Δένδιας, υπουργός Εξωτερικών, με τον Αμερικανό ομόλογό του Μάικ Πομπέο. Στο κοινό ανακοινωθέν τονίζεται: «Ο Στρατηγικός Διάλογος αποτελεί απτή απόδειξη και εποικοδομητική δέσμευση των δύο χωρών και υπογραμμίζει την ισχύ της διμερούς σχέσης, επιβεβαιώνοντας την αμοιβαία επιθυμία των ΗΠΑ και της Ελλάδας να εμβαθύνουν τη συνεργασία τους»⁶².

Για την περιφερειακή συνεργασία συζητήθηκαν, μεταξύ άλλων, η συνέχιση της διαδικασίας για την ένταξη των κρατών των Δυτικών Βαλκανίων στους ευρωπαϊκούς και διατλαντικούς θεσμούς και η επίλυση των διαφορών με ειρηνικά μέσα. Οι εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο και οι προκλήσεις ασφαλείας που προέρχονται από την Τουρκία και η τριγωνική συμμαχία 3+1 (Ελλάδα, Κύπρος, Ισραήλ και ΗΠΑ) είχαν ήδη αναλυθεί στην 6η Τριμερή Συνάντηση στην Ιερουσαλήμ (20 Μαρτίου 2019), όπου για πρώτη φορά παραβρέθηκαν Αμερικανοί αξιωματούχοι και συγκεκριμένα οι Μάικ Πομπέο και Φράνσις Φάνον.

Στην άμυνα και ασφάλεια, επιβεβαιώθηκε η επιθυμία να ενισχύσουν περαιτέρω τη στρατηγική συνεργασία μέσω του Παραρτήματος της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας, τον αυξημένο αριθμό διμερών ασκήσεων και τις αμυντικές δαπάνες της Ελλάδας που είναι στο 2% του ΑΕΠ. Η πολυδιάστατη αμυντική σχέση καλύπτει τις ανάγκες των δύο χωρών να αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά τις περιφερειακές και παγκόσμιες προκλήσεις.

Στον τομέα της ενέργειας, έγινε αναφορά στις πρώτες εισαγωγές αμερικανικού υδρογονοποιημένου φυσικού αερίου στην Ελλάδα, στον σχεδιαζόμενο σταθμό της Αλεξανδρούπολης, στην πρόοδο του Διαδριατικού Αγωγού Φυσικού Αερίου (TAP) και του Διασυνδεδετήριου Αγωγού Ελλάδας - Βουλγαρίας (IGB) και στην πρόθεση της Ελλάδας να διερευνήσει ευκαιρίες για την περαιτέρω επέκταση των ενε-

Ο ισχυρός άντρας της αμερικανικής φαρμακευτικής Pfizer, Αλβέρτος Μπουρλά, γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Θεσσαλονίκη και έτσι η πόλη είχε προβάδισμα στις διεθνείς επενδύσεις της εταιρείας.

γειακών δικτύων με τα άλλα κράτη στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ειδική μνεία έγινε για τα κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου, τον αγωγό EastMed και τα δικαιώματα έρευνας σε δύο θαλάσσια οικοπέδα ανοικτά της Κρήτης που κατακυρώθηκαν υπέρ της κοινοπραξίας στην οποία συμμετέχει η αμερικανική εταιρεία ενέργειας ExxonMobil.

Καίρια θέματα στον τομέα του εμπορίου και στις επενδύσεις αποτελούν η δημιουργία δύο νέων κέντρων για την καινοτομία στη Βόρεια Ελλάδα από αμερικανικές εταιρείες, η ιδιωτικοποίηση βασικών υποδομών όπως τα Ναυπηγεία Ελευσίνας και το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης με αμερικανικά κεφάλαια και το ενδιαφέρον για απόκτηση αδειών στο καζίνο του Ελληνικού.

Στους δύο τομείς χαμηλής πολιτικής - επιβολή του νόμου και καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και επαφές μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών -, οι ομάδες εργασίας συζητήσαν θέματα που αφορούν τη συμμετοχή της Ελλάδας στο πρόγραμμα απαλλαγής θεώρησης εισόδου στις ΗΠΑ, τη βελτίωση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, την ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ των μουσείων και των νέων προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών.

Ακολούθησε επισκόπηση υψηλού επιπέδου του Στρατηγικού Διαλόγου μεταξύ των υπουργών Εξωτερικών Νίκου Δένδια και Μάικ Πομπέο στην Αθήνα (28 Σεπτεμβρίου 2020) ενόψει του Τρίτου Στρατηγικού Διαλόγου⁶³. Ο τρίτος γύρος είναι προγραμματισμένος να διεξαχθεί στην Ουάσιγκτον (14 Οκτώβριου 2021) όπου θα συμπέσει με την υπογραφή του τροποποιητικού πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας με πενταετή ανανέωση.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΩΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Μετά τον ψυχρό πόλεμο η Τουρκία θεωρείται ως «κράτος-κλειδί» για την Ευρασία μαζί με την Ουκρανία, το Αζερμπαϊτζάν και το Ιράν⁶⁴, ενώ οι ΗΠΑ, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ρωσία και η Κίνα είναι οι κύριοι γεωστρατηγικοί δρώντες της. Η Τουρκία, χώρα ζωτικής σημασίας για την εξυπηρέτηση των αμερικανικών συμφερόντων, λόγω της γεωπολιτικής της θέσης, και της συμμετοχής της στο NATO - όντας δεύτερη σε μέ-

Η απόκτηση των ρωσικών συστημάτων S-400 από την Τουρκία, το 2020, υπήρξε κομβικό σημείο για την αλλαγή των γεωστρατηγικών δεδομένων και η αμερικανική διοίκηση, υπό τον Ντόναλντ Τραμπ, προχώρησε σε αντίποινα, αναστέλλοντας την προμήθεια των F-35 και επιβάλλοντας κυρώσεις μέσω του Countering America's Adversaries Through Sanctions (Νόμος για την Αντιμετώπιση των Αντιπάλων της Αμερικής Μέσω Κυρώσεων).

γεθος ενόπλων δυνάμεων - εκμεταλλεύτηκε τον ιδιαίτερο ρόλο της στην περιοχή οικοδομώντας στενή στρατηγική σχέση με την Ουάσιγκτον.

Από το 2003⁶⁵ και έπειτα ο Τούρκος πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν άρχισε να απομακρύνεται σταδιακά, αριστοτεχνικά και σιωπηρά από τις ΗΠΑ. Έχοντας υιοθετήσει τον πολιτικό ισλαμισμό και τη θεωρία του ευρασιανισμού, η Τουρκία απέκτησε χαρακτηριστικά απρόβλεπτης, αναθεωρητικής και περιφερειακής δύναμης. Ο πολιτικός ισλαμισμός εδράζεται στη μεταβολή της μουσουλμανικής θρησκείας σε πολιτική ιδεολογία. Το τουρκικό πολιτικό ισλάμ με κύριους εκπροσώπους τον Νετσεμτίν Ερμπακάν, τον Αμπντουλάχ Γκιουλ και τον Αχμέτ Νταβούτογλου επιχειρεί να εκπροσωπήσει στην παγκόσμια σκηνή όλους τους μουσουλμάνους. Ο παραδοσιακός

εθνοκεντρικός κεμαλισμός αντικαταστάθηκε από τον νέο οθωμανικό ισλαμοκεμαλισμό, δηλαδή μια νέα ιδεολογική σύνδεση τουρκισμού, παντουρκισμού, οθωμανισμού και ισλαμισμού, την οποία η Τουρκία εργαλειοποιεί σε όλη την υποπεριφέρεια της Ανατολικής Μεσογείου από τη Λιβύη έως τη Συρία, τις χώρες της Αφρικής και την περιοχή του Καυκάσου. Η θεωρία του ευρασιανισμού αντίκειται στο NATO και στην προοπτική της τουρκικής ένταξης στην ΕΕ. Οι υποστηρικτές της προέρχονται κυρίως από το κομμάτι των κοσμικών στρατιωτικών ελίτ και πρεσβεύουν τη συμμετοχή της χώρας τους σε έναν νέο άξονα με την Κίνα και τη Ρωσία. Στη βάση αυτής της θεωρίας αναπτύχθηκε μια ιδιόρρυθμη ρωσοτουρκική σχέση που παράγει κέρδη και στους δύο εταίρους χωρίς να απειλείται το ευρύτερο γεωπολιτικό πλαι-

σιο στην περιοχή. Σε πρώτη φάση η σχέση αυτή αφορούσε μόνο το πεδίο της γεωοικονομίας όπου αναπτύχθηκαν στενοί δεσμοί γύρω από το εμπόριο, την ενέργεια και την τεχνολογία. Η απόκτηση των S-400, το 2020, υπήρξε κομβικό σημείο για την αλλαγή των γεωστρατηγικών δεδομένων. Προηγήθηκε η επίσημη τοποθέτηση της τουρκικής ηγεσίας ότι οι ΗΠΑ υποκίνησαν το αποτυχημένο πραξικόπημα (15 Ιουλίου 2016). Μια θέση που ακόμα και σήμερα αναπαράγεται από τους επίσημους αξιωματούχους, όπως τον Σουλεϊμάν Σοϊλού, υπουργό Εσωτερικών, ο οποίος προέβη σε σχετική δήλωση στον κυβερνητικό Τύπο αμέσως μετά την ανάληψη της προεδρίας από τον Τζο Μπάιντεν⁶⁶.

Η αμερικανική διοίκηση, υπό τον Ντόναλντ Τραμπ, προχώρησε σε αντίποινα ακυρώνοντας την προμήθεια των F-35 και επιβάλλοντας κυρώσεις μέσω του Countering America's Adversaries Through Sanctions (Νόμος για την Αντιμετώπιση των Αντιπάλων της Αμερικής Μέσω Κυρώσεων)⁶⁷. Η αγορά του ρωσικού οπλικού συστήματος αντίκειται στη δέσμευση που ανέλαβαν οι σύμμαχοι στη Σύνοδο Κορυφής του NATO στη Βαρσοβία (8-9 Ιουλίου 2016) για τη μείωση των εξαρτήσεων από τον ρωσικό οπλισμό. Οι σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας βρίσκονται στην παρούσα φάση σε οριακό σημείο. Οι S-400 αποτελούν την κορυφή του παγόβουνου στην αντιπαράθεση με τη Δύση. Η ευρασιατική στρατηγική επιδιώκει να μεταβάλει την Τουρκία σε μια δύναμη του «ενδιάμεσου χώρου», η οποία χρησιμοποιεί τη γεωπολιτική της σημασία, για να καθίσταται απαραίτητη σε όλους, επιδιώκοντας αναβαθμισμένη θέση προνομιακού συνομιλητή με τις μεγάλες δυνάμεις. Δρώντας ως περιφερειακή δύναμη, διεκδικεί ρόλο στις ανακατανομές ισχύος και συμφερόντων με τις ΗΠΑ, την Κίνα και τη Ρωσία στο πολυπολικό σύστημα.

Η Τουρκία, εκτός από τη σχέση της με τη Ρωσία, στηρίζεται στο Πεκίνο για την οικονομική διάσωσή της, προκειμένου να αποφύγει την προσφυγή σε οργανισμούς που ελέγχονται από τη Δύση, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Στο πλαίσιο αυτό έχει λάβει 3,6 δις δολάρια και 1 δις δολάρια ως δάνεια από τη Βιομηχανική και Εμπορική Τράπεζα της Κίνας (2018) και την Κεντρική Τράπεζα της Κίνας (2019) αντίστοιχα. Το Πεκίνο είναι ο δεύτερος σε μέγεθος εισαγωγέας μετά τη Ρωσία (23,6

δις δολάρια έφτασε το διμερές εμπόριο το 2018), ενώ έχει επενδύσει 3 δις δολάρια στο διάστημα 2016-2019⁶⁸.

Η κινεζική πρωτοβουλία «Μια Ζώνη, ένας Δρόμος»⁶⁹, το κολοσσιαίο αναπτυξιακό πρόγραμμα του Πεκίνου, αποτελεί πηγή κεφαλαίου για την Τουρκία αλλά και ευκαιρία για την Κίνα να αποκτήσει στρατηγικό έρεισμα στη Μεσόγειο. Η σινοτουρκική συνεργασία, εκτός από το εμπόριο, την ενέργεια και τις υποδομές, αφορά και την εμβάθυνση των σχέσεων στα πεδία της άμυνας και της ασφάλειας, εστιάζοντας στις μυστικές υπηρεσίες και στον κυβερνοπόλεμο. Ουσιαστικά οι δύο χώρες μοιράζονται το ίδιο όραμα αμφισβήτησης της αμερικανικής ηγεμονίας και μιας διεθνούς τάξης η οποία στηρίζεται σε διεθνείς οργανισμούς που η ίδια η Δύση έχει δημιουργήσει.

Η Τουρκία έχει εναγκαλιστεί τόσο γεωοικονομικά όσο και γεωστρατηγικά με τη Ρωσία και την Κίνα. Παραμένει τυπικά και μόνο στη Δύση έχοντας πλέον ανταγωνιστικές και συγκρουσιακές σχέσεις. Επέλεξε να εξελιχθεί σε έναν πλήρως ανεξάρτητο ευρασιατικό πόλο ισχύος στο μεταβαλλόμενο πολυπολικό διεθνές σύστημα.

Υπό τις νέες αυτές συνθήκες έχουν καταρτιστεί, σε ανάλυση που δημοσιεύτηκε για λογαριασμό του Πενταγώνου, τα παρακάτω τέσσερα σχέδια-σενάρια που αποτυπώνουν την προετοιμασία των ΗΠΑ για την αλλαγή της πολιτικής τους έναντι της Τουρκίας⁷⁰:

- Το πρώτο αφορά και τον διακαή πόθο των ΗΠΑ που είναι ο εκδημοκρατισμός της Τουρκίας και η επιστροφή της στον ρόλο που έπαιξε για τον δυτικό κόσμο κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου και μέχρι και το 2003.
- Το δεύτερο θέλει την Τουρκία να παραμένει ένας δύσκολος εταίρος για τις ΗΠΑ και για τη Δύση συνολικά.
- Το τρίτο αφορά έναν ρόλο στρατηγικής εξισορρόπησης που θα παίξει η Τουρκία, κρατώντας σχέσεις με τη Δύση αλλά που θα έχει πολύ πιο σημαντικές σχέσεις με χώρες όπως το Ιράν, η Ρωσία και άλλες ασιατικές δυνάμεις.
- Το τέταρτο έχει να κάνει με πλήρη αποκοπή της Τουρκίας από τις ΗΠΑ και τη Δύση και την πρόσδεσή της σε συμμαχίες που δημιουργούνται από Ρωσία, Ιράν και Κίνα.

Οι ΗΠΑ υπό τη διοίκηση του Τζο Μπάιντεν θα επιδιώξουν να επαναφέρουν την

Τουρκία στη Δύση, εκμεταλλευόμενες κυρίως τις δυνάμεις στο εσωτερικό της που επιθυμούν πολιτική αλλαγή στον διεθνή προσανατολισμό της χώρας, καθώς και τη ρωσοαμερικανική αντιπαράθεση που εκτυλίσσεται κοντά στα τουρκικά σύνορα. Στην περίπτωση απώλειας της Τουρκίας, η αμερικανική επιρροή χάνεται ολοκληρωτικά στην περιοχή της Δυτικής Ασίας (το Πακιστάν, το Αφγανιστάν, το Ιράν, το Ιράκ, τη Συρία με κατάληξη στην Τουρκία). Όμως οποιοσδήποτε συμβιβασμός και αν επιτευχθεί δεν μπορεί παρά να είναι επώδυνος για την Τουρκία, αφού θα υποχρεωθεί σε αναδίπλωση έναντι των αμερικανικών απαιτήσεων σε σειρά σημαντικών ζητημάτων, με πρωτεύον την επιστροφή των S-400 και την ακύρωση κάθε προοπτικής για αγορά νέων ρωσικών οπλικών συστημάτων. Σε κάθε περίπτωση η αποδέσμευσή της από τη Ρωσία κάθε άλλο παρά εύκολη προβλέπεται, ανεξάρτητα από το σενάριο που θα επικρατήσει τελικά. Ήδη η Ουάσιγκτον επέλεξε να διαμορφώσει τις συμμαχίες στην Ανατολική Μεσόγειο μέσω στρατηγικών σχέσεων και πολυμερών σχημάτων συνεργασίας χωρίς την Τουρκία. Η Ελλάδα έχει εισέλθει ενεργά στους περιφερειακούς συσχετισμούς ισχύος για πρώτη φορά ως στρατηγικός σύμμαχος των ΗΠΑ.

Οι ΗΠΑ αποδυναμώνουν τη γεωστρατηγική εξάρτησή τους από την Τουρκία παρακάμπτοντάς τη. Η αμερικανική διπλωματία είναι εξαιρετικά δυσαρεστημένη και ενοχλημένη από τον Ταγίπ Ερντογάν. Η Τουρκία έχει μετατραπεί από έναν παραδοσιακό σύμμαχο, τον οποίο οι ΗΠΑ στήριζαν και ενίσχυαν επενδύοντας σε πόρους για δεκαετίες, σε μια χώρα με γεωπολιτικό προσανατολισμό στα συμφέροντα της Ρωσίας, της Κίνας αλλά και του Ιράν⁷¹. Η Τουρκία επέλεξε να πορευτεί εκ διαμέτρου αντίθετα με τους βασικούς γεωπολιτικούς στόχους των ΗΠΑ: τον έλεγχο της Ευρασίας, την ανάσχεση της Κίνας και της Ρωσίας, και στην αποτροπή δημιουργίας τοπικών δυνάμεων σε περιφερειακά υποσυστήματα που είναι εχθρικές προς τα αμερικανικά συμφέροντα⁷². Αν η Τουρκία δεν επιστρέψει στο δυτικό στρατόπεδο, οι σχεδιασμοί των ΗΠΑ αλλάζουν οριστικά. Η Ουάσιγκτον θα ενισχύσει ακόμα περισσότερο τη στρατηγική σχέση με τους συμμάχους της στη Μέση Ανατολή και την Ανατολική Μεσόγειο, ώστε να καταστήσει την Τουρκία άνευ σημασίας. Σε περίπτωση

πραγμάτωσης αυτής της αλλαγής, η Ελλάδα θα εδραιώσει τη θέση της στον συμμαχικό χάρτη των ΗΠΑ στο μέγιστο επίπεδο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η αναβαθμισμένη, πολυεπίπεδη και στρατηγική σχέση Ελλάδας-ΗΠΑ αποτελεί πραγματικότητα. Αναβαθμισμένη, γιατί η Ελλάδα από συμμαχική χώρα αποκτά σταδιακά καθεστώς «ειδικής σχέσης» με την Ουάσιγκτον μέσω της πολυσχιδούς εξωτερικής πολιτικής των τριμερών σχημάτων και των διευρυσμένων δικτύων περιφερειακής συνεργασίας, έχοντας εισέλθει ενεργά στους συσχετισμούς ισχύος, στον διακριτό γεωπολιτικό χώρο της Ανατολικής Μεσογείου και ασκώντας στρατηγική εποπτεία στα συμφέροντα των ΗΠΑ. Πολυεπίπεδη, διότι πέρα από τον τομέα της άμυνας που παραμένει η ραχοκοκαλιά των διμερών σχέσεων στο πεδίο της υψηλής πολιτικής, υπάρχει ταυτόχρονα διασύνδεση στην ενέργεια, στις λιμενικές υποδομές, στη ναυτιλία, στην τεχνολογία και στο εμπόριο. Στρατηγική, αφού τα εθνικά συμφέροντα υλοποιούνται σε σημαντικό βαθμό μέσω της γεωοικονομίας στις διμερείς τους σχέσεις. Το βάρος μετατοπίζεται στην οικονομία που είναι ο βασικός συντελεστής ισχύος. Στον βαθμό που οι ελληνοαμερικανικές οικονομικές σχέσεις επεκτείνονται, η ικανότητα παραγωγής πλούτου στη χώρα μας μεταφράζεται σε ισχύ, αποτελώντας μια χρήσιμη εκδοχή αποτροπής η οποία εντάσσεται στη στρατηγική της εξωτερικής εξισορρόπησης⁷³.

Ο κύκλος σύμπτωσης συμφερόντων μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας τα τελευταία πέντε χρόνια έχει μετουσιωθεί σε στρατηγική συνεργασία. Στη χώρα μας παρουσιάζεται η ιστορική ευκαιρία να εμβαθύνει και να παγιώσει τη σχέση αυτή. Οι εξελίξεις στην τρέχουσα δεκαετία θα καθορίσουν εν πολλοίς τους συσχετισμούς ισχύος σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο για ολόκληρο τον 21ο αιώνα, σφυρηλατώντας συμμαχίες και προσδιορίζοντας τη θέση των κρατών στο διεθνές σύστημα που σήμερα εμφανίζεται αρκετά ρευστό.

Η Ελλάδα οφείλει να κεφαλαιοποιήσει στον μέγιστο βαθμό τη σύζευξη συμφερόντων με την Ουάσιγκτον. Αυτή ρυθμίζεται από το είδος της σχέσης που αναπτύσσεται μεταξύ των δύο δρώντων αναφορικά με τη θέση τους στη διεθνή πολιτική. Στην παρούσα φάση είναι σχέση μιας μικρής - μεσαίας μεγέθους χώρας με μια μεγάλη

Οι ΗΠΑ, υπό τη διοίκηση του Τζο Μπάιντεν και με υπουργό Εξωτερικών τον Αντ. Μπλίνκεν (αριστερά), θα επιδιώξουν να επαναφέρουν την Τουρκία στη Δύση, εκμεταλλευόμενες κυρίως τις δυνάμεις στο εσωτερικό της που επιθυμούν πολιτική αλλαγή στον διεθνή προσανατολισμό της χώρας, καθώς και τη ρωσοαμερικανική αντιπαράθεση που εκτυλίσσεται κοντά στα τουρκικά σύνορα.

δύναμη. Στο σημερινό πολυπολικό σύστημα κυριαρχούν κατά κανόνα μικτές σχέσεις, μεταξύ των βασικών δρώντων, δηλαδή ανταγωνιστικές και συνεργατικές ταυτόχρονα. Κατά συνέπεια, σε συνδυασμό με το μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον όπου συμφέροντα και συμμαχίες εναλλάσσονται διαρκώς, δημιουργείται ο χώρος για την ανάπτυξη των λεγόμενων μεσαίων δυνάμεων. Η χώρα μας πληροί τις τρεις από τις τέσσερις προϋποθέσεις ώστε να αναδειχθεί ως τέτοια⁷⁴: α) βρίσκεται ίσως στην πιο κρίσιμη περιοχή του διεθνούς συστήματος, στο τρίγωνο Νοτιοανατολικής Ευρώπης - Ανατολικής Μεσογείου και Μέσης Ανατολής, β) δεν έχει φιλοδοξίες μεγάλης δύναμης και απέναντί της βρίσκεται η Τουρκία, την οποία κανείς από τους ισχυρότερους δρώντες (διεθνείς και τοπικούς) δεν θέλει να δει να καθίσταται υπερβολικά ενισχυμένη. Μια αναβαθμισμένη Ελλάδα, που θα αποτελεί παράγοντα ανασχεσης της τουρκικής επιρροής και ισχύος, είναι μια προοπτική που εντάσσεται στις ρεαλιστικές αναγνώσεις του σημερινού διεθνούς συστήματος, γ) στο ίδιο υποσύστημα υπάρχουν οι ΗΠΑ ως μεγάλη δύναμη.

Η τέταρτη προϋπόθεση δεν έχει ακόμη εκπληρωθεί. Σύμφωνα με αυτή, η χώρα που διεκδικεί ρόλο μεσαίας δύναμης οφείλει να λειτουργεί ως αυτόνομος γε-

ωπολιτικός πόλος ώστε να μην είναι απόλυτα ταυτισμένη με καμία μεγάλη δύναμη, λειτουργώντας έτσι ως ετερόφωτος δρων. Ασκώντας πολύπλευρη εξωτερική πολιτική, χωρίς να είναι εξάρτημα κάποιας μεγάλης δύναμης, η Ελλάδα μπορεί ταυτόχρονα σε συνεργατικό και ανταγωνιστικό πλαίσιο να αποτελεί το κράτος-ρυθμιστή στην Ανατολική Μεσόγειο μεταξύ των ΗΠΑ, της Κίνας και της Ρωσίας. Προς αυτή την κατεύθυνση μια στρατηγική επίσης συμμαχία με τη Γαλλία αναμφίβολα προσφέρει τεράστιες δυνατότητες στην Ελλάδα και θα αποτελεί σημαντικό γεωπολιτικό κεφάλαιο ώστε να διαπραγματευτεί με ακόμη καλύτερους όρους πρωτίστως τις σχέσεις της με τις ΗΠΑ και δευτερευόντως με τις άλλες δύο μεγάλες δυνάμεις. Οι στόχοι της Γαλλίας στην περιοχή είναι ως επί το πλείστον αλληλεπικαλυπτόμενοι με τα αμερικανικά συμφέροντα και σε μικρότερο βαθμό ανταγωνιστικοί, παράγοντας που κάθε άλλο παρά αποτρεπτικός είναι στην οικοδόμηση διττής συμμαχίας μεταξύ της Ελλάδας και των ΗΠΑ ως μεγάλης δύναμης από τη μια, και της Γαλλίας ως πρωτεύουσας περιφερειακής δύναμης από την άλλη.

Το γεγονός ότι η Γαλλία είναι χώρα μέλος της ΕΕ και του ΝΑΤΟ προσδίδει σ' αυτή χαρακτήρα συμπληρωματικό μη θίγοντας την υπάρχουσα ελληνοαμερικανική στρα-

Ο κύκλος σύμπτωσης συμφερόντων μεταξύ ΗΠΑ και Ελλάδας έχει μετουσιωθεί σε στρατηγική συνεργασία και στη χώρα μας παρουσιάζεται η ιστορική ευκαιρία να εμβυθύνει και να παγιώσει τη σχέση αυτή, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εξελίξεις στην τρέχουσα δεκαετία θα καθορίσουν εν πολλοίς τους συσχετισμούς ισχύος σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο για μεγάλο μέρος του 21ου αιώνα.

τηγική συνεργασία, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί αντίβαρο στη γερμανική πολιτική που ευνοεί την Τουρκία⁷⁵. Σε κάθε περίπτωση η πραγμάτωση του στόχου της μεσαίας δύναμης (που δεν αποτελεί αυτοσκοπό κατ' ανάγκη) είναι να υπάρχει κάποια στοιχειώδης υψηλή στρατηγική⁷⁶, ώστε η Ελλάδα να μπορεί να ελίσσεται ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Για να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες απαιτείται η ανάληψη πρωτοβουλιών από το πολιτικό σύστημα οι οποίες θα είναι επεξεργασμένες και ενταγμένες σε μια σφαιρική στρατηγική.

Το περιφερειακό γεωπολιτικό παίγνιο έχει πάψει εδώ και καιρό να είναι μηδενικού αθροίσματος, ενώ τα συγκρουόμενα συμφέροντα και οι αλληλεπικαλυπτόμενες σχέσεις αποτελούν χαρακτηριστικό των διεθνών σχέσεων σήμερα. Οι ΗΠΑ υπερέρχουν ακόμη σε όλους τους τομείς και παραμένουν το μοναδικό κράτος το οποίο μπορεί να προβάλει τη στρατιωτική και διπλωματική του ισχύ σε όλο τον πλανήτη, ενώ η διευθέτηση των μεγάλων διεθνών προβλημάτων και κρίσεων δεν γίνεται χωρίς την ανάληψη πρωτοβουλίας και τη δράση τους. Αν και την παρούσα χρονική στιγμή οι ΗΠΑ έχουν την πρωτοκαθεδρία, τα κενά ισχύος στις διάφορες περιοχές συρρίκνωσης της αμερικανικής επιρροής ενδεχομένως να αυξηθούν στον βαθμό που ο παγκόσμιος ρόλος τους συνεχίσει να

μειώνεται με ταχύτερους ρυθμούς⁷⁷. Στο ενδεχόμενο υποχώρησης της παρουσίας τους στην Ανατολική Μεσόγειο, τον κομβικό ρόλο θα έχουν οι τοπικοί σύμμαχοι-αντιπρόσωποι που θα αφήσουν πίσω τους, δεδομένου ότι η διεθνής τάξη υφίσταται τις αλληλοσυνδεόμενες μεταβολές της αποκέντρωσης και της περιφερειοποίησης⁷⁸. Οι εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο επαναπροσδιορίζουν τον χώρο στο περιβάλλον ασφάλειας ως μια δυνητικά διακριτή γεωπολιτική υποπεριφέρεια.

Η οικοδόμηση της στρατηγικής εταιρικής σχέσης Ελλάδας-ΗΠΑ είναι αποτέλεσμα σύνθεσης τριών παραγόντων. Ο πρώτος, ο οποίος αναλύθηκε στην αρχή του κειμένου, σχετίζεται με τις καταλυτικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στο περιβάλλον ασφάλειας της Ανατολικής Μεσογείου την τελευταία δεκαετία, αναδεικνύοντας την Ελλάδα σε πυλώνα σταθερότητας και απόλυτα αφοσιωμένο σύμμαχο της Δύσης στην περιοχή. Ο δεύτερος αφορά τη διακυβέρνηση του Ντόναλντ Τραμπ στην εξωτερική πολιτική στο πλαίσιο του δόγματος «Πρώτα η Αμερική». Υιοθετώντας την τζακσονική παράδοση των νέο-απομονωτιστών για τις διεθνείς σχέσεις που είναι πιο εσωστρεφής, σε αντίθεση με τον ουίλσονισμό και τον χαμίλτονισμό, έδωσε προτεραιότητα στα μείζονα εσωτερικά ζητήματα. Αυτό προϋπέθετε εξορθολογισμό

στη διαχείριση των εθνικών πόρων για τις εξωτερικές υποθέσεις με πολιτική επιλεκτικού παρεμβατισμού μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες διακυβευόνταν ζωτικά αμερικανικά συμφέροντα. Η παραδοσιακή ανάγνωση του εθνικού συμφέροντος από τους συντηρητικούς ρεπουμπλικάνους είναι πολύ κοντά στην προσέγγιση του πολιτικού ρεαλισμού. Η υποχώρηση της αμερικανικής εμπλοκής επί της προηγούμενης προεδρίας σε ορισμένες υποπεριφέρειες του διεθνούς συστήματος έδωσε τη δυνατότητα σε συμμαχικά κράτη να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να επιμεριστούν τα βάρη. Η Ανατολική Μεσόγειος αποτέλεσε την κατεξοχήν περίπτωση όπου οι ΗΠΑ μείωσαν μερικώς την παρουσία τους, αλλά μέσω πολυμερών σχημάτων διπλωματίας κάλυψαν το κενό, σχεδιάζοντας αριστοτεχνικά τη νέα σχέση με την Ελλάδα με προωθημένη συνεργασία που ανάλογη δεν είχε υπάρξει μεταξύ των δύο χωρών. Ο τρίτος παράγοντας είναι συνδεδεμένος με το θεσμικό πλαίσιο χάραξης και εφαρμογής της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Το σύστημα δημόσιων λειτουργιών του Υπουργείου Άμυνας (Πεντάγωνο) παρακολουθεί, αναλύει, σταθμίζει και διατυπώνει εκτιμήσεις για τις διεθνείς εξελίξεις, ενώ το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας έχει πλήθος εναλλακτικών αποφάσεων ανάλογα με το πώς διαμορφώνεται η κάθε υπόθεση τοπικά, περιφερειακά και συστημικά. Μαζί με το Υπουργείο Εξωτερικών συνιστούν τα τρία κύρια θεσμικά κέντρα του αμερικανικού πολιτικού συστήματος αναφορικά με την εξωτερική πολιτική⁷⁹. Η διατήρηση της αμερικανικής ισχύος, η προβολή της αμερικανικής υπεροχής και τα ιεραρχημένα εθνικά συμφέροντα αποτελούν τους σταθερούς πυλώνες της υψηλής στρατηγικής, ανεξαρτήτως του προέδρου. Οι ΗΠΑ έχοντας προετοιμαστεί εγκαίρως για την αναδιάταξη στους συσχετισμούς ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο, που οδήγησε στην αλλαγή του γεωπολιτικού χάρτη (ο οποίος παραμένει ακόμη ρευστός), διαμόρφωσαν τις νέες συμμαχίες στο πλαίσιο του μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού τους.

Τα τέσσερα μέτωπα που απασχολούν στην παρούσα φάση την αμερικανική εξωτερική πολιτική είναι: το μέτωπο ενάντια στην Κίνα, το μέτωπο έναντι της Ρωσίας, οι ευρωαμερικανικές σχέσεις και η Νοτιοανατολική Μεσόγειος με τη Μέση Ανατολή. Στα τρία τελευταία εμπλέκεται η Ελλάδα. Εξελίσσεται δυνητικά σε χώρα πρώτης

γραμμής που αντιμετωπίζεται με ειδικό γεωπολιτικό ενδιαφέρον, καλύπτοντας το κενό που αφήνει η μετατόπιση της Τουρκίας προς τη Ρωσία και την Κίνα, οι οποίες επιδίδουν περιφερειακή ηγεμονία.

Οι ελληνοαμερικανικές σχέσεις εξελίσσονται με ταχύ ρυθμό. Συντρέχουν όλες οι συνθήκες ώστε η Ελλάδα μέσω σωστά δομημένης στρατηγικής σχέσης με τις ΗΠΑ στη βάση σχεδιασμένης ενεργητικής εξωτερικής πολιτικής να έχει συνέχεια στον αναβαθμισμένο της περιφερειακό ρόλο με αυξημένη επιρροή. Σ' αυ-

τό το πλαίσιο ο συστηματικός σχεδιασμός και η αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση στόχων σε βάθος χρόνου θα κρίνουν αν η Ελλάδα μπορεί να αναβαθμιστεί ως «κράτος-κλειδί» αντικαθιστώντας την Τουρκία σ' αυτόν τον ρόλο. Εφόσον η τελευταία συνεχίσει την τροχιά απομάκρυνσης από το δυτικό σύστημα επιδιώκοντας περιφερειακή ηγεμονία στα αμερικανικά συμφέροντα, οι ΗΠΑ θα σφυρηλατήσουν ακόμα περισσότερο τη σχέση τους με την Ελλάδα, έτσι ώστε η Τουρκία να αποδομηθεί ολοκληρωτικά στον αμερικανικό στρατηγικό σχεδιασμό. Ανεξάρτητα από το πώς τελικά η μεταβλητή που λέγεται τουρκική ηγεσία υπό τον Ταγίπ Ερντογάν θα πορευτεί και το σημείο που το εκκρεμές των αμερικανοτουρκικών σχέσεων θα ισορροπήσει, η Ελλάδα πρέπει να εκμεταλλευτεί στο έπακρο το παράθυρο ευκαιρίας που της δίνεται, έτσι ώστε κάθε φορά που θα απειλείται, οι Αμερικανοί να θεωρούν ότι πλήττονται τα στρατηγικά τους συμφέροντα, κατακτώντας τη θέση του σημαντικότερου κρατικού δρώντα στην Ανατολική Μεσόγειο.

52. George N. Tzogopoulos, "The Greek-American partnership: What next?", Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Ιανουάριος 2020, Policy Brief, No. 60/2020.

53. Ο Στρατηγικός Διάλογος που έχει καθιερωθεί ανάμεσα στις δύο χώρες αναλύεται παρακάτω σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

54. Η Ναυπηγοεπισκευαστική Ζώνη Περάματος βρίσκεται στην ιδιοκτησία του ΟΑΝΠ/COSSCO. Έχοντας επενδύσει στη βελτίωση των υποδομών της σε δύο φάσεις συνέβαλε σημαντικά στην αύξηση των δεξαμενιζόμενων πλοίων στο λιμάνι του Πειραιά (από 69 το 2016 σε 121 το 2020).

55. Οι υποχρεωτικές επενδύσεις ύψους 292 εκατομμυρίων ευρώ που έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα, κυμαίνονται μόλις στο 30% του πενταετούς προγράμματος σύμφωνα με τη σύμβαση παραχώρησης του λιμένα.

56. Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στο ξεκίνημα της διακυβέρνησής του φάνηκε να έχει αποδεχτεί την άνευ όρων διμερή οικονομική συνεργασία. Σταδιακά άλλαξε τακτική λαμβάνοντας υπόψη και τις προειδοποιήσεις των αμερικανών αξιωματούχων για στρατηγικές και στρατιωτικές στοχεύσεις πίσω από τις ελκυστικές οικονομικές προτάσεις της Κίνας.

57. Συνέντευξη του Τζέφρι Πάιατ στην Καθημερινή, 7 Ιουνίου 2020.

58. Την επιστημονική και τεχνολογική συμφωνία Ελλάδας-ΗΠΑ υπέγραψαν οι Πομπέο-Γεωργιάδης, ΑΠΕ-ΜΠΕ, <https://www.amna.gr/home/article/491705/Tin-epistimoniki-kai-technologiki-sumfonia-Elladas-IPA-uregrapsan-Pompeo-Georgiadiis>.

59. Η αναβαθμισμένη θέση της πόλης επιβεβαιώνεται και από τη γενική πρόξενο των ΗΠΑ στη Θεσσαλονίκη, Ελιζαμπεθ Λι, η οποία επισκέφθηκε το Ψηφιακό Κέντρο Τεχνολογίας και Καινοτομίας της Pfizer (10 Σεπτεμβρίου 2020). Σε συνέντευξη στο Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο ανέλυσε τα αμερικανικά στρατηγικά συμφέροντα στη Θεσσαλονίκη και στην Ελλάδα συνολικά σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις.

60. «Τώρα περισσότερο από ποτέ, είμαστε στην ευχάριστη θέση να δούμε ότι η Ελλάδα αναδύεται ξανά ως ηγετική δύναμη της περιφερειακής σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο. Η περιοχή αυτή είναι ένα σημαντικό στρατηγικό σύνορο. Οι ΗΠΑ εργάζονται για να ενισχύσουμε τις σχέσεις μας με σταθερές δημοκρατίες και δημοκρατικούς συμμάχους. Συμμάχους όπως η Ελλάδα, η Κύπρος και το Ισραήλ».

61. «Οι σχέσεις μας ίσως βρίσκονται στο καλύτερο σημείο και αυτό αντικατοπτρίζει, πρώτον, την ευθυγράμμιση των συμφερόντων στην περιοχή. Δεύτερον, τις κοινές αξίες. Τρίτον, την αναγνώριση των προπαθειών σταθεροποίησης που καταβάλλει η Ελλάδα σε ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων, αλλά και στη Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή. Δεν προσπαθούμε μόνο να προστατεύσουμε τα εθνικά μας συμφέροντα, αλλά να αποτελέσουμε παράγοντα σταθερότητας και ειρήνης στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή».

62. Κοινό Ανακοινωθέν σχετικά με τον Δεύτερο Στρατηγικό Διάλογο ΗΠΑ-Ελλάδας 2019, <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/koino-anakoinothen-skhetika-metou-deutero-strategiko-dialogo-epa-elladas-2019.html>.

63. Κοινή Δήλωση αναφορικά με την Επισκόπηση Υψηλού Επιπέδου του Στρατηγικού Διαλόγου ΗΠΑ-Ελλάδας, <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/koine-delose-anaphorika-me-ten-episkopese-upselou-epipedou-tou-strategikou-dialogu-epa-elladas-anepiseme-metaphrase.html>.

64. Paul Kennedy, Emily Hill, Robert Chase, "The Pivotal States", Foreign Affairs, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1996, τμ. 75, No 1.

65. Η Τουρκία είχε αρνηθεί την παραχώρηση των συγκοινωνιακών οδών και των στρατιωτικών βάσεων για την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003.

66. Hurriyet, 4 Φεβρουαρίου 2020.

67. CAATSA Section 231 "Imposition of Sanctions on Turkish Presidency of Defense Industries, <https://gr.usembassy.gov/caatsa-section-231-imposition-of-sanctions-on-turkish-presidency-of-defense-industries/>.

68. Sultan Tepe and Ayce Alenderoglu, "Erdogan is turning Turkey into a Chinese client state", Foreign Affairs, 16 Φεβρουαρίου 2020, <https://foreignpolicy.com/2020/09/16/erdogan-is-turning-turkey-into-a-chinese-client-state/>.

69. Το μνημόνιο συνεργασίας που υπέγραψαν οι δύο χώρες το 2015, με σκοπό να εναρμονίσουν τη φιλόδοξη κινεζική πρωτοβουλία που συνδέει την Ευρώπη και την Ασία μέσω ενός τεράστιου δικτύου αιθροδρομικών και θαλάσσιων διαδρόμων, με το τουρκικό δράμα «Μεσαίος Δρόμος», συμπληρώνει τέλεια τους στόχους του Πεκίνου.

70. Βλ. Stephen J. Flanagan, F. Stephen Larrabee, Anika Binnendijk, Katherine Costello, Shira Efron, James Hoobler, Magdalena Kirchner, Jeffrey Martini, Alireza Nader, Peter A. Wilson, Turkey's Nationalist Course: Implications for the U.S.-Turkish Strategic Partnership and the U.S. Army, RAND Corporation, Santa Monica, 2020 και Αλέξανδρος Δρίβας: Τέσσερα σενάρια ΗΠΑ για το μέλλον της Τουρκίας – Οι κυρώσεις είναι μόνο η αρχή, <https://www.youtube.com/watch?v=7g13J0JvcO0>.

71. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Αμερικανού υπουργού Εξωτερικών Άντονι Μπλίνκεν στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Γερουσίας, ο οποίος είχε αποκαλέσει την Τουρκία «ούτω καλούμενο στρατηγικό εταίρο» που «είναι κατ' ακρίβεια ευθυγραμμισμένος με τον μεγαλύτερο στρατηγικό μας ανταγωνιστή».

72. Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Η αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο. Ιδεολογικά ρεύματα, ό.π., σ. 70.

73. Αλέξανδρος Δρίβας, «Το κλειδί των ελληνοαμερικανικών σχέσεων», Liberal, 3 Οκτωβρίου 2019, <https://www.liberal.gr/diplomacy/to-kleidi-ton-ellinoamerikanikon-scheseon/268829>.

74. Κωνσταντίνος Γρίβας, «Αξιοποιώντας την τουρκική επιθετικότητα ως όχημα για γεωπολιτική αναβάθμιση», Άρδην, Αύγουστος - Οκτώβριος 2020, τεύχος 119.

75. Συγκεκριμένα η Γαλλία πρότεινε διακρατική συμφωνία που εμπειρείχε και ρήτρα αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής. Με διαθέσιμο το νομικό πλαίσιο από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Παράγραφος 7, άρθρο 42), η οποία προβλέπει υποχρεωτική στήριξη από τα κράτη-μέλη σε περίπτωση επίθεσης, η Γαλλία μπορεί να αποτελέσει ζωτικής σημασίας στήριξη ασφάλειας έναντι της τουρκικής απειλής ως εξωτερική εξισορρόπηση. Η Γαλλία αντιλαμβάνεται το Αιγαίο πέλαγος ως υψηλής σημασίας περιοχή, εντάσσοντας τις τουρκικές απειλές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα στις προκλήσεις ασφάλειας στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση του Πατρίκ Μεζζονάβ, πρεσβευτή της Γαλλίας στην Αθήνα, ο οποίος ανέφερε: «οι απειλές που αντιμετωπίζει η Ελλάδα αποτελούν απειλές για το σύνολο των Ευρωπαίων. Η αποτρεπτική παρουσία των γαλλικών Ενόπλων Δυνάμεων στην Ελλάδα και στην περιφέρεια καταθέτει μαρτυρία για την ισχυρή δέσμευση που αναλαμβάνουμε στο πλευρό της Ελλάδας». Συνέντευξη του Πατρίκ Μεζζονάβ στην Καθημερινή, 14 Ιουλίου 2021.

76. Στρατηγική ορίζεται η χρήση των μέσων για την εκπλήρωση των σκοπών και των ιεραρχημένων εθνικών συμφερόντων. Η υψηλή στρατηγική αναφέρεται πιο στενά στους τρόπους με τους οποίους ένα κράτος χρησιμοποιεί τη στρατιωτική του ισχύ προκειμένου να υποστηρίξει τα εθνικά συμφέροντα. Η διαφορά έγκειται στο ότι η τελευταία σχετίζεται με όλους τους στόχους, αλλά μόνο με ένα μέσο.

77. Ο Ζμπίγκνιο Μπρεζνέκ είχε υποστηρίξει την άποψη ότι η αμερικανική πρωτοκαθεδρία θα έχει διάρκεια μία ή δύο το πολύ γενιές, προτείνοντας μια συγκεκριμένη στρατηγική διαδικασία μετάβασης από την αμερικανική ηγεμονία στον πρωταγωνιστικό ρόλο ενός κονκλάβου ευρασιατικών δυνάμεων.

78. Βλ. Κωνσταντίνος Αρβανιτόπουλος, Το θεσμικό πλαίσιο διαμόρφωσης της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα 2009.